

Şirindil Alışanlı

filologiya elmləri doktoru, professor

Su səltənəti: Laçın

Ömür bir parça yaddaşdır. İllər keçir və bu yaddaşın müqabilində ömrün əxlaqi-mənəvi tutumu göz önünə gəlir, bir göz qırpımında keçən zaman hər şeyi öz yerinə qoyur. Vay o gündən ki, qan yaddaşı, nəsil- nəcabət yaddaşı, uşaqlıq və gənclik yaddaşı öz məhvərindən ayrı düşsə, nisgilli bir xatirəyə çevrilər. Doğulduğum, uşaqlıq təsəvvürümün, dünya- duyumumun formalaşdığı, Zəngəzurun heç hara bənzəməyən şəfali guşələrindən – Laçın dağlarından perik düşmüş insanlarla hər görüşüm nisgilli, ağırlı-acılı bir sonluqla bitirdi. Sözümlər-söhbətimiz o dağların ulularımıza təlqin etdiyi əxlaqi dəyərlərdən başlayır, 25–30 yaşına çatmış övladlarımızın öz ulularından qırılan yaddaş telləri bizi tarıma çəkir, bizi dəhşətli bir qorxu hissi bürüyürdü. Axı nəsil yaddaşı qırılır, böyük bir elin-obanın öz duyumu, öz həyat vərdisləri acı zaman kəsiyində yoxa çıxırdı.

Həmyaşid ellilərimə söz düşəndə deyirəm: siz Laçınsız bir dəfə yetim qalmısınız. Mən isə Laçının xoşbəxt günlərində – 1960-cı ildən Bakıya oxumağa gətirildiyim gündən bu həsrəti – Laçın həsrətini çəkmişəm. Doğulduğum Əhmədli kəndi Işıqlı dağ silsiləsinin ətəyində idi. Ordan yuxarı Çalbayırın, Işıqlının, Əlyetməzin yaylaqları başlayırdı. Mənə elə gəlirdi ki, dünya bu kənddən başlayır, bu

kənddə də qurtarır. Hər dərs ilini gün-gün, ay-ay sayırdım. Gözümü açandan bu yolların hər döngəsini, enişini-yoxuşunu yaddaşıma köçürmüşdüm. Vətənimizin bu başından o başına gedən yollar məni axşam qəribliyi çökmüş, toran vaxtı kəndimizə çatdırırdı. Üç ay Turşsunun, Aqibətxeyir dərəsinin, Işıqlının qanıma, ruhuma hopmuş çəni, çiskini, bəyaz gecələri ilə baş-başa qalır, qohum-qardaşın bəxtəvər günləri ilə öyünürdüm. Sentyabrın birinə az qalmış dünya başıma daralırdı. Dağlardan, eldən-obadan ayrılıq anı çatanda xəlvət yerə çəkilib xısın-xısın ağlardım.

Bakının 21, 19 və 111 nömrəli məktəblərində oxuduğum illərdə izlədiyim qəzet və jurnallarda Laçınla bağlı bir parça yazı görəndə ürəyim yerindən çıxırdı. Sınıf yoldaşlarımdan çoxu mənim bu “qəribliyimə” şərik olurdular, yeni dərs ilinə bircə gün geciksəm, mənzilimizin kandarından əl çəkməzdilər, Laçında yubanmağımdan nigarançılıq keçirərdilər.

Qarabağ Azərbaycandır!

1974-cü ildə Laçın şəhərinin 50 illiyi qeyd olunurdu. Televiziya da 2 dəqiqəlik bir informasiyaya baxıb fərəhlənirdik. Laçının – dağ qartalının gözəlliyinə qərribə bir biganəlik vardı, mənim Laçın haqqında təəssüratlarıma ağız büzənlər də olurdu. Həmişə arzulayırdım ki, imkan yaranaydı Laçını istəyincə tanıdaydım, sevdirəydim. Tale elə gətirdi ki, 1991-ci ildə AMEA-nın nəzdində, akademik Eldar Salayevin təşəbbüsü ilə “Akadem-Studiya” yaradıldı. Məni baş redaktor təyin etdilər. “Azərbaycan mühacirət ədəbiyyatı” simpoziumunu lentə aldığımız, indi həyatda olmayan onlarca mühacirimizin canlı çıxışlarını çəkdik, sənədli film kimi hazırladıq. Laçın haqqında sənədli film çəkmək qərarına gəldik. Rayonun o vaxtkı rəhbəri Xanlar müəllim maliyyə məsələlərini həll etdi, bizi Laçına aparmaq üçün maşın göndərdi. 1991-ci il iyulun əvvəllərində Laçına yola düşdük.

Qarabağ hadisələri başlayandan sonra Laçın yuxarıların da, aşağıların da yadına düşdü. Laçının səksəkəli, lakin bəxtəvər günləri idi. El-obamız özünə yaxşı güzəran düzəltdi. 1991-ci ildə Laçın–Şuşa yolu bağlı idi. Laçına Zəngilan–Qubadlı yolu ilə gedirdik. Qardaşım, bu ellərin əziz tutduğu şair Hüseyn Kürdoğlu yol boyu bizə böyükçəlik edir, qarış-qarış gəzdirdi bu yerlərin hər qayasına, daşına, bulağına yazdığı şeirləri ilə səfərimizə romantik bir çalar aşılayırdı. Qubadlının Xanlıq kəndində su içmək üçün kəndin ortalıqındakı bulağın yaxınlığında dayandıq. Camaat Hüseyni tanıdı, hal-əhval tutdular. Bilirdim ki, Hüseyn 10-cu sinfi Xanlıqda bitirib, vinetkasın da görmüşdüm. Aşağı Molla kəndində atamın dostu Nemət kişigildə yaşayır, hər gün Xanlığa dərəcə gəlirmiş.

Biz Laçın ərazisinə, Güləbird kəndinə çatanda toran çalmışdı. Məsləhət oldu ki, bu kənddə gecələyək, Sarı Aşığın qəbrini ziyarət edək, lentə alaq. Mənim Güləbirdə ikinci gəlişim idi. Bundan iki il öncə Sarı Aşığa ucaldılmış abidənin açılışına gəlmişdim. Yadımdadır, 1989-cu ilin sentyabr ayı idi. Respublikamızın sayılıb-seçilən ziyalılarından böyük bir qrupu ilə Sarı Aşığın abidəsinin açılışına gəlmişdik. Həmin vaxt da Şuşa–Laçın yolu təhlükəli olduğu üçün Qubadlı yolu ilə getdik. Sevincim, fərəhim yerə-göyə sığmırdı. Ağsaqqal folklorşünas Mirəli Seyidov, Xəlil Rza, Akif Hüseynov, Muxtar İmanov, Vladimir Qafarov və digər həmkarlarım, laçınlı ziyalılar Hüseyn Kürdoğlu, Malik Fərrux Laçın camaatının əziz qonaqları idilər. Sarı Aşığın abidəsinin ucaldılması, “Bayatı” muzeyinin yaradılması, ustad sənətkarın sevgilisi Yaxşının məzarının abadlaşdırılmasında mərhum Səbahəddin Rüstəmin böyük əməyi olmuşdu.

Filmin çəkilişinə Güləbirddən başladığımız. Yamyaşıl bağlara bürünmüş qədim Güləbird kəndinin qoynun- dakı məzaristan XVII əsr ədəbiyyatımızın böyük klassiki, ozanlar ozanı, dədələr dədəsi Sarı Aşığın və sevgilisi Yaxşının adıyla şöhrətlənib el ziyarətgahına çevrilmişdi. Zaman-zaman bu ocağa ziyarətə gələnlər Haqq Aşığının ölməz ruhuna, sazın-sözün ülviliyyətinə tapınmışdı. Hələri gecə-gündüz Sarı Aşığın və Yaxşının nisgilli taleyinə sanki bayatı oxuyurdu.

Bilmirəm yanırıam niyə mən axır,

Nə Yaxşı qalıbdır, nə Yaman axır.

Aşıq bu taydadır, Yaxşı o tayda,

Ortadan Hələri nə yaman axır.

(Hüseyn Kürdoğlu)

Şeirimizin bayatı möcüzəsini yaradan Sarı Aşığın sinə daşındakı saz sanki dilə gəlib od saçır, aşığın nisgilli ruhu Laçın dağlarının başına dolanıb ot basmış yollar üstə qonurdu.

Başı bəlgəli dağlar,

Qarabağ Azərbaycandır!

Dibi kölgəli dağlar.

Aşıq durub yol üstə,

Haçan el gəli, dağlar!

Sarı Aşıq poeziyası bu ellərin nəsil-nəcabət, qan yaddaşını yüksək poetik biçimdə bu günlərə yetirmişdir. Sarı Aşığın misilsiz sənət nümunələri olan bayatılarında ulu diyarımızın bədii coğrafiyası yaddaşlara möhürlənib. Bu torpaqlara göz dikənlər Sarı Aşığın vəsf etdiyi Həkəri, Çəyən, Yazı, Bərgüşad, Səfyan, Əlyan, Maralyan, Məndil, Qızılıq kimi onlarla oğuz məskənlərini inkar edə bilməzlər. Çünki bunların tarixi böyük sənət yaddaşındır.

Mən Aşıq ağ zindəyəm,

Aləmin ağzındayam.

Yurdum Qaradağlıdır,

Məzmərək ağzındayam.

Ha Sarıyam, hasarı,

Təbib, yaram ha sarı.

Aşıq dərddən ev tikmiş,

Qəmdən çəkmiş hasarı.

Bu gün viranəyə bənzəyən Gələbird ellərinə Sarı Aşığın bayatı laylası ilə böyüyən mərd oğullar qayıdıb. Hələ 1993-cü ildə Sarı Aşığın “Seçmə bayatılar” kitabını Hüseynin tərtibi və dəyərli ön sözü ilə kiril və latın qrafikası ilə “Sabah” nəşriyyatı xətti ilə beş min nüsxə nəşr etdim. İndi də bu sənət incilərini oxuduqca dünyaya göstərməli olduğumuz klassik sərvətimizə çox borcluyuq.

Zülfün südü mar kimi,

Oynar su damar kimi.

Sızıldatdın Aşığı

Yağa su damar kimi.

Bu sənət möcüzəsinin müəllifi, Haqq aşığı – Sarı Aşığın qəbirüstü abidəsinin bərpasını görəcəyimiz günü səbirsizliklə gözləyirik.

Bir həftəyə yaxın Laçını kənd-kənd, oba-oba gəzib lentə aldım. O vaxt film üçün yazdığım ssenarini bir də oxudum. Laçının işğalından keçən 29 illik sarsıntıların sonu çatdı. 29 ildir əldən-ələ gəzən, illər ötdükcə saralıb- solan lentlərdən üzümüə boylanır Laçın! Ağır ellərini, didərgin oğul-qızlarını, qərib düşən karvanını gözləyir talan olan, viran qalan dərddli-nisgilli Laçın! Şuşa kimi, Kəlbəcər kimi, Ağdam kimi... Şükür sənə, İlahi, bu əzablara tab gətirdik.

Laçının yaddaşımıza həkk olunan obrazını təbiət, tarix özü yaradıb. Dəlidağ, Işıqlı, Qırxqız dağ silsilələri Vətənimizin bu nadir guşəsinin sərhədlərini cızmışdı. Işıqlıdan, Çalbayırdan göz işlədikcə uzanan yaylaların bir ucu Qaradağa qədər gedib çatırdı. Həkəri buradan baş alıb Araza qovuşurdu. Qarabağla mənfur qonşularımız arasında mərdlik qalasındı Laçın! Tarixən torpağımıza, elimizə, obamıza göz dikənlər buranı “Qarabağın qara qapısı” adlandırırdılar. Onlara “qara qapı”,

Qarabağ Azərbaycandır!

Azərbaycana mərdlik, əzəmət ünvanıdır Laçın dağları. Onun 126 kəndindən, ağ qartala bənzər şəhərindən perik düşmüş 80 minlik əhalisinin ümid dolu gözləri bu dağlardadır.

Dizim altda qart yağılar eşənəm,

Fərhad kimi qaya bağırı deşənəm.

Gec gəlmişəm, anam Laçın, əfv elə,

Gəlmişəm ki, ayağına döşənəm.

(Hüseyn Kürdoğlu)

Azərbaycanın qədim Zəngəzur mahalının Laçın dağları öz məğrur, vüqarlı dağ yaddaşında Babəkin, Qaçaq Nəbinin, Həcərin qəhrəmanlıq ənənələrini yaşadırdı. Tarix boyu laçınlıların əxlaq meyarına, qan yaddaşına çevrilmişdi, ərənlərin ruhunda, qəlbində yuva qurmuşdu bu ənənə. Babalardan yadigar dağları Laçın elləri, onun əyilməz, sınımaz oğulları mərdliklə qoruyurdular.

1918-ci ildə Naxçıvanı, Zəngəzuru qana bələmiş Andronikin 30 minlik ordusunun böyük hissəsi burda – Zabux dərəsində məhv edildi. Bu torpağın Xosrov bəy, Sultan bəy, Firudin bəy kimi oğulları Andronikin Qarabağa yolunda sipər oldular. Pərən-pərən düşmüş yaraqlıları ilə buradan qaçar oldu tayqulaq Andronik.

Mənim ata yurdum Molla Əhmədli, anamın kəndi Quşçu hələ 1905-ci ildən dəfələrlə erməni xəyanətinin qurbanına çevrilmişdir. Ancaq düşmən qarşısında mərdi-mərdanə dayanmış, bu yurdun oğulları öz ata-baba ocaqlarını göz bəbəyi kimi qorumuşlar. Ana babam Molla Mustafa Baxşəli oğlu Mir Möhsün Nəvvabın tələbəsi olmuş, sonralar dostluq etmişlər. M.Nəvvabın “1905–1906-cı illər erməni-müsəlman davası” kitabında bu kəndlərdə ermənilərin törətdikləri vəhşiliklərlə yanaşı, babalarımızın qürur doğuran şücaətindən də geniş bəhs olunmuşdur. M.M.Nəvvab yazırdı: “Molla Əhmədli kəndinə xəbər gəldi ki, ermənilər toplaşaraq Quşçu müsəlman kəndinə hücum edərək oranı mühasirəyə alıblar. Molla Əhmədli cavanları dərhal atlanaraq Quşçu kəndinə tərəf çapdılar. Onlar kəndə yaxınlaşarkən gördülər ki, ermənilər Quşçunu mühasirəyə alıblar. Kənddə döyüşçülər az olduğuna görə az qalmışdı ki, ermənilər qələbə çalsınlar. Elə bu zaman Molla Əhmədli kəndindən gələn atlılar erməniləri arxadan mühasirə edərək “Ya Əli” nərəsi çəkib hər tərəfdən onların üstünə güllə yağdırmağa başladılar. Quşçu kəndinin döyüşçüləri “Ya Əli” nərəsi çəkib erməniləri araya aldılar. Ermənilər vəziyyəti belə görüb onların arasında çəşqınlıq düşdü. Beləliklə də, onlar yavaş-yavaş qaçmağa başladılar”. Bu tarixi mənbədə Zəngəzurdakı, o cümlədən indiki Laçın ərazisində baş vermiş erməni-müsəlman davası ilə bağlı faktlar içərisində mənim diqqətimi çəkən bu toqquşmalarda Çar Rusiyasını təmsil edən səlahiyyətliyə, silah-sursat sahiblərinin tərəfkeşliyi, ikiüzlülüynü göstərən, mahiyyətə, zaman etibarı ilə dəyişməyən məqamlardır.

1918-ci ildə Novruz bayramı günü Andronikin qoşunları bizim kəndimizi – Molla Əhmədlini mühasirəyə almışlar. Qanlı döyüşlər zamanı bu kəndin, mənim bildiyimə görə, 36 igidi şəhid oldu. Lakin Andronikin qoşunları geri oturduldu, Sarıabadan Qarabağa keçmək niyyəti baş tutmadı.

Həmin döyüşlərin canlı şahidlərini çox dinləmişdim. Atam Həsən Alışan oğlu da bu döyüşlərin iştirakçısı olmuşdu. Atamın əmisi, dövrünün tanınmış aşığı Aşıq Məşədi Dadaşın evinin divarında Andronikin top mərmisindən qalan çatlar kəndin işğalına qədər qalırdı. Ermənilər on il qabaq məktəbi və Aşıq Dadaşın evini sökdülər. Ərazini genişləndirib müasir məktəb tikdilər. Təntənəli açılış etdilər. Bunları izləyərkən bu sətirlərin müəllifinin nələr çəkdiyini bir Allah bilir, bir də özü.

Qarabağ Azərbaycandır!

Müzəffər Ordumuz Laçını boşaltmaq üçün verdiyi vaxt ərzində mənim doğma kəndim yeni vəhşiliyin qurbanı oldu. Məktəb, xəstəxana, salamat evlər dağıdıldı, yandırıldı. Bizim qəhrəman əsgərlərimiz müvəqqəti yaşamaq üçün təsadüfən yararlı vəziyyətdə qalmış əminin evində yaşayırlar. Bəlkə, inanmazlar ki, bundan da təskinlik tapdım.

Laçının, burada yaşayan Vətən oğullarının el-oba içərisində öz obrazı vardı. Laçın başdan-başa təbiət abidələri idi. Adamlar və təbiət elə uyuşmuşdu, elə qovuşmuşdu ki, elə bil hər ikisi yalnız bir qayanın iki parçası idi.

Xalqımızın adlı-sanlı söz sahibləri Süleyman Rəhimov, Əli Vəliyev, Əlfi Qasimov, Qulu Xəlilov, Hüseyn Kürdoğlu, Ağa Laçınlı, Malik Fərrux bu dağlardan bizə əbədi söz yadigarı qoyublar. Bu dağların bənzərsiz obrazını yaradıblar.

Bu dağlarda təbiət abidələri ilə qədim və möhtəşəm mədəniyyət abidələri bir-birini tamamlayırdı. Düşmənin tapdağında qalan gündən dağlardakı qədim alban abidələri erməniləşdirildi, məscidlər, kurqanlar, qədim qəbiristanlıqlar yerlə-yeksan edildi. Hələ 1991-ci ildə lentə alınmış məşhur Ağoğlu abidəsinin divarlarında cızılmış saysız-hesabsız erməni xaçları bədnam qonşularımızın murdar xislətindən, bəd niyyətindən xəbər verirdi. Qədim alban gerbi ilə yanaşı, bu xaçların hara gəldi döyülməsi vandalizmdən başqa bir şey deyildi.

Bədnam qonşularımız elə həyasızlaşıblar ki, Laçın şəhərinin axarlı- baxarlı yerində Qriqoryan kilsəsi tikiblər. Halbuki işğala qədər bütün Laçın rayonu ərazisində cəmi iki erməni ailəsi yaşayırdı və 1924-cü ildə əsas qoyulmuş bu şəhərdə “qədim” erməni kilsəsini kim tikmişdir?

Cicimli, Gələbird, Soltanlar və Zeyvə kəndlərində erməni vəhşiləri tərəfindən dağıdılan nadir tarixi abidələr bu torpaqlarda min illər boyu yaşayan xalqımızın bizə ərməğan qoyduğu nişanələr idi.

Sovet hakimiyyəti illərində qədim Azərbaycan torpağı olan Zəngəzurun böyük bir hissəsi Ermənistanə peşkəş edildi. Yerdə qalan hissədə qəza mərkəzi kimi Laçın şəhəri salındı. 1924-cü ildə əsas qoyulmuş Laçın şəhəri bu obanın güvənc, qürur yeri, Şuşaya qardaş, arxa idi. Əsl dağ şəhəri idi Laçın. Hər daşı, hər ağacı onun sakinlərinə əziz idi. Ətraf kəndləri, obaları başına yığmışdı Laçın şəhəri. Hamı bir-birini yaxşı tanıyırdı. Böyüyün böyük yeri vardı, kiçiyin kiçik. Xeyiri də bir idi, dar günü də.

Xəyalım göylərdən enə bilmədi,

Yanmış yuvasına dönə bilmədi.

Soruşdum Laçını günəşdən, aydan,

Qəhərdən boğulub dinə bilmədi.

(Hüseyn Kürdoğlu)

Vüqarlı bir dağ vardı bu şəhərin başı üstündə. Ulu babalarımız Laçın adı vermişdilər o dağa. Laçın dağı da yazıçı Tağı Şahbazi Simurğun diliylə öz adını verdi doğma övladına. Şəhərin salınmasına cavabdeh olan dövlət komissiyasının sədri Tağı Şahbazin qərarı müdrik və ədalətli olub: babalarımız bu dağa Laçın deyiblərsə, şəhəri də Laçın adlandırmaq. Çox sonralar məlum oldu ki, Laçın qədim bir şəhərin yerində salınıbmış. Təəssüf ki, bu şəhərin adı və taleyi tarixin qaranlıq səhifələrində qalıb.

Qarabağ Azərbaycandır!

Laçın dağlarında hər daşın, hər qayanın, hər bulağın adı, onlarla bağlı əfsanə və rəvayətlər tariximizin və folklorumuzun ulu keçmişindən xəbər verir. Əsli bulağı, Kərəm gədiyi, Məcnun bulağı, Sona bulağı, Sarıbaba, Əlyetməzli, Işıqlı, Qızılboğaz, Canqurtaran, Qırxqız dağları haqqında nə qədər əfsanələr yaranmışdı. Misli-bərabəri yox idi Laçın təbiətinin.

Nəhəng çiçək dənizini xatırladır alp çəmənlikləri. Yüzlərlə mineral bulaqlardan baş alıb gedən Ağoğlançay, Hoçaz çayı Laçına gecə-gündüz layla çalır. Nadir ağac növləri ilə zəngin meşələr bir təbiət muzeyinə bənzəyir.

Tarix-diyarşünaslıq muzeyi Zəngəzur mahalından bizə yadigar qalmış Laçının canlı salnaməsi idi. Qədim tariximizi əks etdirən onlarca eksponat işğal günlərində yanıb külə döndü. Bu diyarın yetirdiyi böyük tarixi şəxsiyyətlərin ömür yolunu əks etdirən sənədlər məhv edildi. Qədim tariximizin izlərini bu torpağın üstündən silməyə cəhd edənlər bir həqiqəti unudurlar. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin nazirləri olmuş Xosrov bəy Sultanov və Nuru Şahsuvarov kimi şəxsiyyətlərin mərd varisləri yurd itkisi ilə barışa bilməzlər.

Zəngəzurun ilk dünyəvi təhsil ocağı da bu mahalda, 1890-cı ildə Minkənddə yaranmışdı. Minkənd məktəbinin rəsmi qeydiyyatına qədər Şahsuvar bəyin tikdirdiyi məktəb 1870-ci ildən fəaliyyət göstərmişdir. Minkənd Azərbaycanın dağıyla aranın qovuşduğu məkan idi. Qarabağın elatı Çalbayıra, Əriməzə çıxırdı. Aranlı-dağlı Qarabağın bu kəndin suyundan içməyən, naz-nemətini dadmayan yox idi. Minkənd bu ellərin ünsiyyət ünvanı idi. Laçının gözəlliyinə heyran olan Xalq yazıçısı Anar, Anar müəllim mənim doğma yurduma bənzərsiz ad qoyub: Su səltənəti.

1988-ci ildən Laçın vuruşurdu. Uluların qeyrətinə sığınırdı. Yüzlərcə şəhid vermişdi. Laçının qanlı döyüşlərində həlak olub güllə leysanı altında basdırılan şəhidlərin məzarlarından bizə xatirələr qaldı. Milli qəhrəmanlar Kamil Nəsimovun, Oqtay Gülləliyevin, İsrail Şahverdiyevin, Qorx- maz Eyvazovun, Fazil Mehdiyevin və onlarca, yüzlərcə əbədiyyətə qovuşmuş şəhidlərin didərgin ruhu burada yaşayır.

Bu dağların təbiəti adamların xarakteri ilə uyuşurdu. Sərtlik də vardı, nəciblik də! Elinə, obasına gün ağlamaq, əl tutmaq həyat vərdişi idi. Su çəkdirmək, yol salmaq, körpü tikdirmək ənənəsi yaranmışdı. Seyid Əmir körpüsü, Süleyman bulağı, Fətiş bulağı, Kor Teymur bulağı təbiət abidəsi deyildi. Təbiət abidəsi qədər mərd kişilərin xeyrixah əməllərinin bəhrəsi idi.

Laçında hər daşın, hər qayanın öz rəngi, öz duruşu vardı. Aran Qarabağ obalarının qədim yaylaq yeri idi Laçın dağları. Yamaclarında ətəyi bükülməz ağıl-qaralı ağır sürülər otlayır, qızıl-qonur naxırların sayı bilinməzdi. Qayaların bağrından pıqqıldayıb çıxan, hərəsi bir dad verən yüzlərlə şəfa qaynağının adı dillərə düşüb mahal-mahal gəzirdi. Minkənddən, Əhmədliyə, Aqibətixeyir dərəsindən axan bulaqların, İstisuyun suları Qarabağ ellərinin şəfa tapdığı bir məkan idi.

Öz halal tikəsini dostla, qonaqla yarı bölən, yurdundan-yuvasından perik düşmüş Laçın camaatı Mil düzünə, ümid yerimiz Bakıya, onlarca kənd və şəhərimizə pənah gətiriblər. Xoş sifət də görüblər, naşı sözü də. Qaçqın sözünün ağrısına, əzabına dözüblər. Üzü Laçına yatır, bu həsrətlə qovrulurdular. Vüsal gününə, zəfər gününə inanır, bu inamla yaşayırdılar.

Əzab görməmişdim hələ bunca mən,

Ayıldım Tanrıdan mehr umunca mən.

Qeyri daş qoymayın məzarım üstə

Qarabağ Azərbaycandır!

Laçın alınmasa göz yumunca mən.

(Hüseyn Kürdoğlu)

Yüzlərlə laçınlı, o cümlədən ən yaxın adamlarım, doğma qardaşlarım, əmim oğlanları cavan yaşlarında el-oba həsrətinə dözməyib dünyalarını dəyişdilər. İndi onların ruhu şaddır. Laçın torpağında Azərbaycan əsgəri, zabiti 126 kəndi bir-bir gəzir, çəkdiklərini hamımızla bölüşürlər. O dağla sərbəst gedəcəyimiz günləri gözləyir, Tanrıdan Laçına qovuşmaq üçün möhlət diləyirik.

// *“Qarabağ dastanı” (30 ilin həsrəti – 44 günün zəfəri) kitabı. – Bakı: Təhsil, 2021. – s. 85-93*